IX. Senamiesčiai
Old Towns

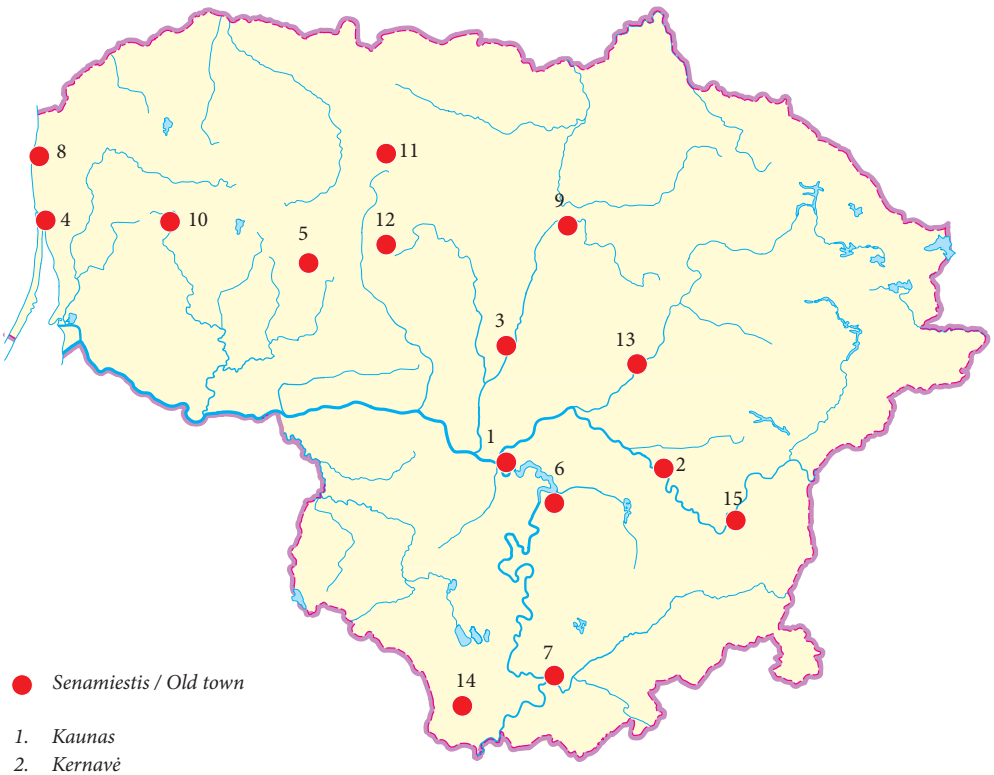

- *Senamiestis / Old town*

1. *Kaunas*
2. *Kernavė*
3. *Kėdainiai*
4. *Klaipėda (ir VIII)*
5. *Kražiai*
6. *Kruonis*
7. *Merkinė*
8. *Palanga*
9. *Panevėžys*
10. *Rietavas*
11. *Šiauliai*
12. *Tytuvėnai (žr. VIII)*
13. *Ukmergė*
14. *Veisiejai*
15. *Vilnius (ir V, VIII, X)*

KAUNAS

Dainius Balčiūnas

Raguvos gatvė 10A

2016 m. spalio mėnesį buvo atliekami žvalgomieji tyrimai prie pastato Raguvos g. 10A. Pastate įsikūręs Lietuvos sveikatos mokslų universiteto medicinos ir farmacijos muziejus. Tyrimai buvo atliekami dėl pastato pamatų tvarkymo hidroizoliacijos darbų. Pastatas stovi Kauno senamiesčio centre, 43 kvartalo ŠR dalyje, prie Raguvos ir M. Valančiaus gatvių kampo. Gatvės nutiestos XV a. pradžioje, planuojant kvartalus aplink Rotušės aikštę. Iki XVI a. vidurio čia stovėjo mediniai pastatai, galu orientuoti į Rotušės aikštę. XVI a. II pusėje prie Rotušės aikštės buvo pastatyti mūriniai pastatai, kurie sudegė 1655–1661 m. karų su Maskva metu. Jie atstatyti tik XVII a. pabaigoje.

Žvalgomųjų tyrimų metu buvo iškasti 2 šurfai (bendras 4,64 m^2 plotas). Prie pastato Š sienos iškastas 2x1,3 m dydžio, 1,25 m gylio ***šurfas 1*** (2,6 m^2). Iškasus šurfą iki 55–75 cm gylio nuo dabartinio paviršiaus, jame rasta netaisyklingos apskritos konstrukcijos krosnies liekanų. Atkasta krosnies R sienelė 30 cm pločio, V – 55 cm. Krosnis mūryta iš 26,5x12x8 cm dydžio plytų, rištų moliu. Sienelių apačia yra 1,3 m gylyje nuo dabartinio paviršiaus. Krosnies vidus buvo užpiltas maišyta žeme su „olandišku" čerpių nuolaužomis. Čerpės 35x23x1,5 cm dydžio. Kultūriniai sluoksniai šurfo šlaituose suardyti, todėl jos statybos laikas neaiškus. Krosnis priglausta prie pastato Raguvos g. 10A pamatų, mūrytų iš riedulių su plytomis, rištų kalkių skiediniu. Pamatuose esančios plytos 27–28x13x 8–9 cm dydžio. Panašios konstrukcijos krosnių randama Kauno senamiestyje. Jos priskiriamos varyklos (bravoro) tipo krosnims, jose buvo verdamas alus ar gira.

Šurfas buvo praplėstas R ir V kryptimis iki bendro 7 m ilgio. Apie 45–95 cm atstumu į R nuo krosnies ir 60–80 cm gylyje nuo dabartinio paviršiaus atkasta neaiškios paskirties pamatų ar grindų liekanų, mūrytų iš plytų ir puspl yčių, rištų moliu. Jų bendras plotis 1,7 m. Galima spėti, kad tai dar vienos krosnies sienelės. Grindų viršus pasiektas 80–95 cm gylyje nuo dabartinio paviršiaus. Iš R pusės prie jų rasta smarkiai apardytų pamatų liekanų, mūrytų iš plytų, rištų kalkių skiediniu. Krosnis ir grindų liekanos glausti prie Raguvos 10A pamatų Š sienos, greičiausiai tai varyklos (bravoro) liekanos. Pamatų ir krosnies statybai naudotos 26,5x12x8 cm dydžio plytos, surinktos iš nugriautų statinių. Visoje perkasoje kultūriniai sluoksniai suardyti. Perkasos V dalyje kultūriniai sluoksniai sunaikinti čia tiesiant ryšių kabelius ir kanalizacijos įvadą į pastatą Raguvos g. 10A, R dalyje – tvarkant pastato Raguvos g. 10A ŠR kampą. Tyrimų metu archeologinių radinių nerasta, todėl tiksliau datuoti rastus pamatus sudėtinga, spėjama, kad tai XVII–XVIII a. statiniai.

Šurfas 2 iškastas prie pastato P sienos, kampe tarp flygelio ir įėjimo į muziejaus patalpas laiptų. Šurfas 1,7x1,2 m (2,04 m^2) dydžio, 1,4 m gylio. Įžemis – rusvas oksiduotas priesmėlis, pasiektas šurfo P dalyje 90 cm gylyje nuo dabartinio paviršiaus. Virš jo supiltas 10 cm storio pilkai rusvos žemės sluoksnis be ūkinės veiklos požymių ir archeologinių radinių. Visi aukščiau esantys kultūriniai sluoksniai sunaikinti kasant pamatų duobę Raguvos g. 10A pastato P sienai. Šios sienos pamatai mūryti iš stambių 30x50–40x60 cm dydžio lauko riedulių ir plytgalių, rištų kalkių skiediniu. P sienos pamatų apačia iki 1,4 m gylio nuo dabartinio žemės paviršiaus nepasiekta.

Raguvos St. 10A

During a field survey, two test pits (a total of 4.64 m^2) were excavated near the building at Raguvos St. 10A. The test pit near the building's N wall contained the remains of a round oast-like oven and to the E of it, the possible remains of another stove and a fragment of the building's floor. The structures were nestled against the foundation of the building at Raguvos St. 10A. The cultural layers had been destroyed and no finds were discovered, so it was only approximately dated to the 17th–18th century.

Dainius Balčiūnas,
Algirdas Žalnierius

Jonavos gatvė 30

Sklype Jonavos g. 30 numatoma statyti apie 700 m^2 administracinį pastatą su požeminiais garažais. Detaliųjų tyrinėjimų metu buvo iškasti 6 šurfai PR sklypo dalyje, 10 perkasų (I–X) numatomo statyti pastato vietoje, atlikti žvalgymai 57 m^2 plote, ištirtas bendras 826 m^2 plotas. Tyrinėtas sklypas yra Kauno senamiesčio 50 kvartalo ŠV dalyje, prie Jonavos gatvės ir Pakopų tako kampo. Tai paskutinis saugomas sklypas Kauno senamiesčio (UK 20171) ŠR dalyje – saugomo senamiesčio teritorijos riba eina Pakopų taku. Šiuo metu sklypo teritorija tuščia, čia stovėję pastatai nugriauti po 2000 m. ruošiantis naujoms statyboms. Dabartinis žemės paviršius kyla ŠR link: prie Jonavos g. H_{abs} – 27,43–27,95 m, o prie sklypo PR ribos – H_{abs} 31,66 m.

Senamiesčio 50 kvartalo istoriniai tyrinėjimai nebuvo atlikti, apie jo urbanistinę raidą galima spręsti tik iš XVIII a. pabaigos – XIX a. Kauno planų. Seniausiame, XVIII a. 7 dešimtmečiu datuojamame plane kvartalo vietoje pažymėti tušti plotai. Kauno 1796 m. įtvirtinimų projekto plane prie dabartinės Jonavos gatvės pažymėti mediniai pastatai, kuriuos tiksliau lokalizuoti sudėtinga, nes planas schematiškas. Matininko F. Paškovskio 1843 m. sudarytame Kauno plane 50 kvartale rodomos sunumeruotos 5 posesijos (*Kauno apskrities archyvas*, f. 61, a. 1, b. 1727A). Posesijose 359–362 pažymėti mediniai pastatai, stovintys galais į Jonavos gatvę. Numatomoje tyrinėti posesijoje 363 stovi tik nedidelis medinis pastatėlis, likusi dalis tuščia. XX a. pradžioje sklype atokiau nuo gatvės buvo pastatytas medinis pastatas su mūriniais pamatais ir cokoliu, nugriautas XXI a. pradžioje.

Kvartalo žvalgomuosius tyrimus 1987 m. atliko archeologas D. Balčiūnas (*LIIR*, f. 1, b. 1333). Tyrinėjimų metu iškasti 27 šurfai (bendras 78 m^2 plotas). Numatomame tyrinėti Jonavos g. 30 sklype iškasta 15 šurfų. Tyrimais nustatyta, kad sklype susiklostė 1,6–2 m storio kultūriniai sluoksniai, datuojami XVI–XX a. Šurfe 13 aptikta XVII a. hipokausto tipo krosnies liekanų, prie Jonavos gatvės – XIX a. pastatų pamatų liekanų. Viršutinę nuo 70 iki 120 cm storio sluoksnių dalį sudaro supiltiniai XX a. sluoksniai.

Pagal tyrimų projektą buvo numatyta mechanizuotai nukasti XIX–XX a. viršutinius kultūrinius sluoksnius iki 1–1,2 m gylio nuo dabartinio žemės paviršiaus. Tačiau dar iki tyrimų pradžios statybininkai sklype žemės paviršių nukasė per 20 cm prie Jonavos gatvės ir iki 3 m gylio PR sklypo dalyje. Prie ŠR sklypo ribos ir PV numatomo statyti pastato sienos vietose buvo sugręžtos ir išbetonuotos atraminės sienos ir pamatų poliai.

Rengiant užstatomą plotą detaliesiems tyrimams, žemės paviršius buvo pažemintas ekskavatoriumi iki H_{abs} 27,50–27,70 m lygio, nukasant XIX–XX a. daržo ir supylimų sluoksnius, kurie buvo nuo 60 iki 90 cm storio. Po šiais